

SAJTÓKÖZLEMÉNY

EU-s forrásokból újul meg két történeti parkunk

2012 / 09 / 28

A KEOP keretében először jutott EU-s forrásokhoz a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt., melynek keretében lehetőség nyílt gyűjteményes kastélykertek felújítására

Új szakaszába lépett a nemzeti vagyon részét képező, műemléki jellegű kastélyainkat övező történeti parkokról való állami gondoskodás. Ezt jelzi az a tény, hogy az NFÜ – előzetes egyeztetések után – most először bővítette ki a „Gyűjteményes növénykertek és védett történeti kertek megőrzése és helyreállítása”c. pályázatának támogatotti körét. Ennek eredményeként ezúttal a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. is beadhatta az EU-s források elnyerésére irányuló szakmai folyamodványát a kiemelt értéket képviselő ősparkok rekonstrukciós munkálatait megalapozó tervezési folyamat finanszírozására. A Környezet és Energia Operatív Program (KEOP) keretében 7.3.1.3/09-11 jelzettel meghirdetett pályázat bírálói a fehérvárburgói Károlyi-kastély történeti kertjének felújítását előkészítő projektre a teljes költség 85 százalékát, azaz 12.657.507 forintot, a jelenleg gyermekotthonként működő bicskei Batthyány-kastélyra pedig 12.568.313,- forintot ítélték meg.

Az aspiráció sikeréhez mindkét esetben hozzájárult az is, hogy az ingatlanok közvetlen gazdái – Bicskén a Kossuth Zsuzsa Gyermekotthon, Fehérvárburgón pedig a Károlyi József Alapítvány vezetői (mindenekelőtt az alapító) – már évek óta kapcsolatban álltak kerttervező szakemberekkel, és határozott elképzeléseket alakítottak ki a parkok sorsát illetően. A tervezésre és a kivitelezésre fordítható anyagi forrásokkal azonban nem rendelkeztek.

ÚJ ÉLETRE KEL A KÁROLYIAK BOTANIKAI HAGYATÉKA FEHÉRVÁRCSURGÓN

A fehérvárburgói Károlyi-kastély Heinrich Koch által a 19. század első felében megálmodott, majd Hein János tervei szerint 1910 körül átépített történeti kertje nagyrészt megőrizte területi integritását, strukturális sajátosságait, értékes növényállományának jelentős részét. A kivitelezést előkészítő projektet az MNV megbízásából végző tervezőknek 2012. december 31-ig összetett feladatot kell megoldaniuk az országos jelentőségű és természetvédelmi területként nyilvántartott, 21 hektáros területtel kapcsolatban.

A tervezés, amelyben koncepció-alkotóként Fatsar Kristóf, a Corvinus egyetem tanszékvezetője is folyamatosan részt vesz, kerttörténeti szemléleten alapul. Az elgondolások tudományos fundamentuma ugyanis csak részletes kerttörténeti dokumentáció és hitelesítő régészeti kutatás lehet. A tervezés során be kell tartani a műemlékvédelmi és természetvédelmi előírásokat, ezért az új koncepció kidolgozását részletes környezeti és örökségvédelmi hatásvizsgálat előzi meg. Mivel a Károlyi-kastély parkjában tó is található, a vizes élőhely rekonstrukciójához külön

vízügyi engedély is szükséges. Az engedélyező hatóság a Fejér Megyei Kormányhivatal Örökségvédelmi Irodája, valamint a Közép-dunántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség. Szakmai állásfoglalást ad a Duna-Ipoly Nemzeti Park.

Az örökségvédelmi szakemberek úgy ítélik meg, hogy bár a kastély és a hozzá kapcsolódó tájképi jellegű kert állapota 1945 és 1989 között jelentősen leromlott – területét felszabdalták, sportpályát, iskolát, lakásokat, tsz-irodát építettek benne, a tó kiszáradt, sok fa fejsze alá került –, visszafordíthatatlan károkat mégsem szenvedett az együttes. A pályázatban is megfogalmazott *eredeti állapot visszaállítása* tehát a jövő év végéig lehetségessé válik. A pályázat második fordulója során a kivitelezésre megszerezhető 235 millió forintból ugyanis megvalósítható lesz a park növényállományának, az épített elemeknek, illetve a sétányoknak a felújítása, a tó revitalizálása és a növényazonosító, tájékoztató táblák kihelyezése. A park rekonstrukciója a társadalmi hozadékokon túl egyszersmind egy komplex élőhely helyreállítását is eredményezi. Ezzel Magyarország egyik legszebb, de az elmúlt évtizedekben méltatlan állapotba került tájképi kertjének jelentős része nyeri el egykori fényét.

TÜNDÉRKERTET KAPNAK A BICSKEI KOSSUTH ZSUZSA GYERMEKOTTHON LAKÓI

A levéltárak anyagai közt fellelhető katonai felmérések, a Bicske területeit megjelenítő térképek, az írásos történeti dokumentumok, levelek, a régészeti, illetve geofizikai kutatások eredményei alapján tudományos kerttörténeti dokumentáció összegzi a Batthyányi-kastély parkjának történetét.

A tanulmányból kiderül, hogy az ezerhétszázas évek derekától, amikor Magyarország nádora, gróf Batthyány I. Lajos úgy döntött, hogy bicskei birtokán építtet vadászkastélyt, az épület és a kert jelentős fejlődésen ment keresztül, ugyanakkor sok csapást is elszenvedni kényszerült.

A jó természeti adottságokkal bíró, patakokkal, tavakkal tarkított terület egyik virágkorát Batthyány Tódor alatt élte a 19. század elején. Ekkor alakították ki Magyarország egyik első, angol stílusban épült, reprezentatív főúri díszkertjét. Hatalmas lugasok, a vízfolyásokon átívelő, romantikus hidak, kapuk épültek. Üvegház, hollandi házikó és a kor divatjának megfelelően kéjlok varázsolta el a vendégeket. A funkció szerint jól elkülönülő parkrészek között volt hűtőző, vadaskert és 60 virginiai nyárfát számláló angolkert is.

A szabadságharc előtt, amikor a birtok gazdája Batthyány Kázmér volt, az üvegházakat hatalmas összegért (16 ezer korabeli forint) töltötték fel egzotikus növényekkel. Figyelemre méltóak voltak a már szabályos mederbe terelt, Szent László-patak feletti, kisebb kiterjedésű, szabad vízfelületek és a hidak is.

Bár az 1800-as évek végén a korra jellemző motívumokkal formálták a kertet, több részletben megőrizték az elődök örökségét. Ebből az időből a vízelvezető árkokon belüli terület mutatta a legmozgalmasabb képet. Jellemzőek voltak a reprezentatív kiültetések, az intim terek.

A háborús pusztítások nem kímélték az együttest. A kastélyban hadikórház működött, a parkban a Fővárosi Autóbuszüzem kocsiparkját próbálják menteni a pusztulástól – sikertelenül, mivel feltehetően a kertet sem kímélve, – valamennyi leégett. Az épületet több bomba és aknatalálat érte, az északi és a nyugati szárny tetőzetét tűzérési lövedékek szakították be. Elpusztult a teljes berendezés, felszerelés és irattár, az épület lakhatatlanná vált. A parkban jelentős fakitermelés folyt.

1957-ben részleges, 1983-89 között teljes műemléki felújítást végeztek az épületen. A hosszantartó építkezés során a park jelentős károsodást szenvedett, és a háború után még gondosan ápolt arborétumként emlegetett kert állapota erősen leromlott.

Az MNV elsődleges szándéka a bicskei Batthyány-kastély 10.1 hektáros kertjének hiteles, történeti állapotának visszaállítása. A kert műemlékhelyreállítási tervének helyszíni adatokkal való alátámasztása érdekében geofizikai mérésekre került sor. Szabadics Anita (Állami Műemlékhelyreállítási és Restaurálási Központ) készítette a felmérés alaptérképét, amely tartalmazza az 1990-es évek közepén felvett és folyamatosan pontosított helyszínrajzot, valamint – arra ráillesztve – a 19. század végéről származó kataszteri térkép úthálózatát. A mérés célja az volt, hogy a 19. század végi térkép adatait igazolja vagy cáfolja, mert a tervezési koncepció – a meglévő adottságok figyelembevételével – a helyreállítás során *e korszak kerti elemeinek helyreállításával vagy valamilyen szintű bemutatásával is számol.*

A kivitelezést előkészítő tervek, amelyeknek 2012. március 31-re kell összeállniuk, tartalmazni fogják a kertművészeti és tájökológiai értékek helyreállítására, a természetvédelmi fejlesztésekre és az infrastruktúra korszerűsítése vonatkozó koncepciókat. A megvalósítás optimális keretösszege 230 millió forint. Ezt az MNV újabb pályázati forrásokból kívánja biztosítani a 2014 tavaszára tervezett átadáshoz.

A történeti kert tervezése a régészeti kutatások és a dokumentáció alapján készül. Modern eleme lesz ugyanakkor az öntözőrendszer kialakítása. Az engedélyes és kiviteli terveket az illetékes hatóságok, szervezetek hagyják jóvá: az engedélyező hatóság a Fejér Megyei Kormányhivatal Örökségvédelmi Irodája. Az engedélyezésben közreműködik a Közép-dunántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, valamint a Duna-Ipoly Nemzeti park.

MILYEN HOZADÉKAI LESZNEK A KÉT TÖRTÉNETI PARK FELÚJÍTÁSÁNAK?

A műemléki jellegű kastélyokat övező ősparkok nem csak történelmi, kulturális értékeket őriznek, nem csupán egy-egy korszak emberének a természetről alkotott felfogását közvetítik, hanem jelentős botanikai kincseket is rejtnek. Megóvásuk, felújításuk azonban mérhető anyagi haszonban is megtestesül. Az EU-s forrásokból történő rekonstrukcióval jelentősen növekszik az ingatlanok értéke. Minden bizonnyal élénkül a parkok látogatottsága, erősödik a turisztikai vonzerejük, a látogatók komfortosabb szolgáltatásokat, pontosabb tájékoztatást kapnak, gyarapszik a vendégéjszakák száma. Ez a folyamat pedig munkahelyteremtéseket eredményez.

A gazdasági előnyükön túl nem elhanyagolhatók az ökológia vonatkozások sem, hiszen a vizes élőhely rekonstrukcióval javulnak a klimatikus viszonyok, a korábbi vegetáció megerősödik, az invazív fajok a szelekció során visszaszorulnak.

A bicskei park esetében az MNV Zrt. számára különösen fontos szempont az is, hogy az épületben működő Kossuth Zsuzsa Gyermekotthon lakói valódi „tündéerkertben” nevelkedhessenek.

A közeljövőben újjászületésre váró két történeti parkunk a kertművészet kiemelkedő alkotásai, a nemzeti vagyon fontos részei. Méltón reprezentálják hazánk európaiságát, történelmét, kulturális és természeti értékeit.